

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3MCdo/9/2011
Identifikačné číslo spisu: 7609217035
Dátum vydania rozhodnutia: 27.03.2014
Meno a priezvisko: JUDr. Emil Franciscy
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2014:7609217035.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky F.B., bývajúcej v G., zastúpenej JUDr. Petrom Kubíkom, advokátom so sídlom v Bratislave, Panenská č. 6, proti odporkyni Slovenskej sporiteľni, a.s., IČO: 00151653, so sídlom v Bratislave, Tomášikova č. 48, zastúpenej advokátskou kanceláriou JUDr. Roman Kvasnica, advokát, s.r.o. so sídlom v Piešťanoch, Sad Andreja Kmeťa č. 24, IČO: 36866598, o určenie neplatnosti výpovede zmluvy o poskytovaní plnenia z podporného dôchodkového fondu odporkyne a o určenie povinnosti vyplácať navrhovateľke doživotne sumu 72,66 €, vedenej na Okresnom súde Spišská Nová Ves pod sp. zn. 5 C 73/2010, o dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Okresného súdu Spišská Nová Ves zo 4. októbra 2010 č.k. 5 C 73/2010-62, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky z r u š u j e rozsudok Okresného súdu Spišská Nová Ves zo 4. októbra 2010 č.k. 5 C 73/2010-62 a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

Navrhovateľka sa v konaní domáhala: a/ určenia neplatnosti právneho úkonu odporkyne z 26. októbra 2009, ktorou vypovedala zmluvu o poskytovaní plnenia z podporného dôchodkového fondu Slovenskej sporiteľne, a.s. uzatvorenú účastníkmi konania 2. decembra 1998 (ďalej len „sporná zmluva o dôchodku“), b/ uloženia povinnosti odporkyni doživotne jej vyplácať dohodnutú mesačnú rentu vo výške 72,66 € (2 189 Sk) počnúc mesiacom apríl 2010. Navrhovateľka argumentovala tým, že právny vzťah účastníkov, z ktorého vyvodzuje svoj nárok, bol založený spornou zmluvou o dôchodku, avšak dňa 6. novembra 2009 jej bola doručená výpoveď odporkyne (§ 582 Občianskeho zákonníka) s tým, že platnosť a účinnosť tejto zmluvy končí 31. marcom 2010 a tým zaniká aj povinnosť odporkyne poskytovať navrhovateľke dohodnuté plnenie. Podľa názoru navrhovateľky je táto výpoveď neplatná, lebo práva a povinnosti zo spornej zmluvy o dôchodku mohli zaniknúť iba uplynutím času, na ktorý boli dohodnuté. Sporná zmluva o dôchodku bola uzatvorená na určitý čas - do dožitia navrhovateľky; taká zmluva je nevypovedateľná. Keďže odporkyňa napriek uvedenému prestala od apríla 2010 plniť povinnosti, ktoré jej vyplývajú z tejto zmluvy, domáhala sa ochrany svojich práv na súde.

Okresný súd Spišská Nová Ves rozsudkom zo 4. októbra 2010 č.k. 5 C 73/2010-62 návrh zamietol a

rozhodol o trovách konania. Výrok, ktorým zamietol návrh v časti o určenie neplatnosti výpovede zo spornej zmluvy o dôchodku, odôvodnil tým, že navrhovateľka neosvedčila svoj naliehavý právny záujem na požadovanom určení (§ 80 písm. c/ O.s.p.), lebo otázka (ne)platnosti tohto právneho úkonu sa rieši prejudiciálne pri posudzovaní opodstatnenosti návrhu na plnenie. Návrh v časti na splnenie povinnosti odporkyne vyplácať navrhovateľke doživotne 72,66 € od apríla 2010 zamietol z dôvodu, že výpoveď zo spornej zmluvy o dôchodku je platná, lebo ide o výpoveď zmluvy uzatvorenej na dobu neurčitú (§ 582 Občianskeho zákonníka). Uviedol, že predmetom spornej zmluvy o dôchodku je záväzok odporkyne na nepretržitú alebo opakovanú činnosť; vymedzenie doby trvania výplaty dôchodku neznamena, že zmluva bola uzavretá na dobu určitú. Účastníčky sa v bode III. spornej zmluvy o dôchodku dohodli, že plnenie sa bude navrhovateľke vyplácať počnúc mesiacom nasledujúcim po mesiaci, v ktorom začala poberať starobný alebo plný invalidný dôchodok a končí mesiacom, ktorého sa navrhovateľka dožije. Takéto plnenie je viazané na konkrétnu, dátumom neurčiteľnú objektívne zistiteľnú skutočnosť, o ktorej je isté, že nastane, a s ktorou sa spája zánik tohto zmluvného vzťahu. Uvedená skutočnosť spôsobuje zánik zmluvného vzťahu bez ohľadu na dohodu zmluvných strán o dobe trvania zmluvy, teda ide o zmluvu uzavretú na dobu neurčitú. Keďže sporná zmluva o dôchodku bola uzavretá na dobu neurčitú, možno ju vypovedať (§ 582 Občianskeho zákonníka). Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil v zmysle § 150 O.s.p.

Na základe podnetu navrhovateľky podal generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) proti uvedenému rozsudku mimoriadne dovolanie, v ktorom namieta, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Podľa názoru generálneho prokurátora súd síce správne posudzoval vzťah účastníčok konania podľa § 842 Občianskeho zákonníka, avšak toto ustanovenie nesprávne vyložil; jeho rozhodnutie spočíva tiež na nesprávnej aplikácii § 582 Občianskeho zákonníka. Poukázal na to, že predmetná zmluva je osobitný typ zmluvy, ktorá fyzickej osobe zakladá právo na vyplácanie dohodnutého dôchodku po doživotne alebo na inak stanovenú dobu neurčitého trvania. Základným znakom tejto zmluvy je neurčitosť doby, na ktorú sa uzatvára. Neurčitosť trvania záväzku vyplácať dôchodok znamená, že právo na dôchodok nemôže byť obmedzené určitým dátumom. Zákon výslovne ustanovuje, že trvanie práva na vyplácanie dôchodku môže byť v zmluve určené až do smrti oprávneného (doživotný dôchodok). Zmluva môže trvanie vyplácania dôchodku obmedziť na vznik určitej udalosti (dočasný dôchodok); dobu vyplácania dôchodku možno určiť aj na základe objektívnej právnej skutočnosti, ktorou môže byť tiež úmrtie oprávnenej osoby. Pri tejto zmluve musí ísť vždy o zmluvu uzatvorenú na určitú dobu s neurčitým časom trvania záväzku. V bode III. spornej zmluvy o dôchodku sa odporkyňa zaviazala vyplácať navrhovateľke mesačne vždy k 15. dňu každého mesiaca až do jej dožitia sumu 2 189 Sk (72,66 €) počnúc mesiacom nasledujúcim po mesiaci, v ktorom začne poberať starobný alebo plný invalidný dôchodok; bolo tiež dohodnuté, že vyplácanie plnenia skončí mesiacom, ktorého sa navrhovateľka dožije. Z toho vyplýva, že trvanie vyplácania plnenia navrhovateľke bolo stanovené do smrti navrhovateľky. Smrť človeka je z hľadiska práva objektívna udalosť, o ktorej účastníci úkonu síce vedia, že v budúcnosti v každom prípade nastane, avšak nevedia, kedy nastane; v prípade takto dohodnutého plnenia ide o zmluvu uzavretú na dobu určitú, ktorá skončí uplynutím dohodnutej doby (smrťou oprávneného). Keďže sporná zmluva o dôchodku bola uzavretá na dobu určitú, nebolo ju možné vypovedať (§ 582 Občianskeho zákonníka). So zreteľom na to, že výpoveď odporkyne je neplatná, spočíva mimoriadnym dovolaním napadnuté rozhodnutie na nesprávnom právnom posúdení veci. Generálny prokurátor preto žiadal napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie.

Navrhovateľka vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu označila tento opravný prostriedok za dôvodný a žiadala mu vyhovieť.

Podľa názoru odporkyne, ktorý uviedla vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu, nie je tento opravný prostriedok procesne prípustný (§ 243e O.s.p.), a to z dôvodu nevyčerpania všetkých prostriedkov nápravy zo strany navrhovateľky, ktorá v danej veci nenapadla rozsudok riadnym opravným prostriedkom - odvolaním [v súvislosti s touto argumentáciou odporkyňa poukázala aj na rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len ústavný súd“) sp. zn. III. ÚS 331/06 a II. ÚS 19/08]. Podľa jej názoru podanie mimoriadneho dovolania nevyžaduje žiadne právo ani zákonom chránený

záujem navrhovateľky, lebo žiadny nárok na plnenie z pohľadu hmotného práva nemá. Mimoriadne dovolanie je nedôvodné a smeruje proti vecne správne rozhodnutiu. Podľa presvedčenia odporkyne sa každá zmluva o dôchodku uzatvára vždy na dobu neurčitú; zákon ju ani neumožňuje uzatvoriť na dobu určitú. Pojmovým znakom zmluvy o dôchodku je jej neurčitá doba trvania. Pokiaľ nie je v zmluve dohodnutá doba určitá (určitý čas), ide o dobu neurčitú. Na doloženie správnosti svojich právnych názorov odporkyňa poukázala na zhodné právne názory k otázke charakteru zmluvy o dôchodku, ktoré boli zaujaté autormi odbornej literatúry [„Právo výplaty dôchodku je charakterizované neurčitosťou doby trvania“ (Švestka, Spáčil, Škárová, Hulmák a kol., Občiansky zákoník II., § 460-880. Komentár, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 2170); „Rys odvážnosti má zmluva aj naďalej. Tkvie v tom, že oprávnený je zmluvou zabezpečený na dobu neurčitú v prípade, že ide o zabezpečenie doživotné“ (Bičovský, Holub, Občiansky zákoník. Poznámkové vydání s judikaturou a novou literaturou, 7. doplnené vydání, Linde Praha, a.s. 2000, str. 718)]. Z toho, podľa názoru odporkyne, je zrejmé, že právna teória vníma zmluvu o dôchodku ako zmluvu uzatvorenú na neurčitý čas. Vzhľadom na to treba vychádzať z toho, že doba „doživotne“ alebo „inak určená doba neurčitého trvania“ (§ 842 Občianskeho zákonníka) nie je doba určitá, ale naopak, doba neurčitá. Účastníci zmluvy o dôchodku nesmú tento právny úkon uzatvoriť na dobu určitú. Pojem „doživotne“ nie je v zmluve o dôchodku stanovenie času, počas ktorého má zmluva trvať, ale len vyjadrenie toho, že plnenie je obmedzené na osobu veriteľa. Každú zmluvu o dôchodku, v ktorej bolo dohodnuté „doživotné“ poskytovanie dôchodku, treba preto považovať za zmluvu uzavretú na dobu neurčitú. Generálny prokurátor vychádza z nesprávneho právneho záveru, že sporná zmluva o dôchodku bola uzatvorená na dobu určitú. Odporkyňa vo svojom vyjadrení dodala, že i keby táto zmluva mohla byť uzatvorená na dobu určitú, navrhovateľkou požadované plnenie sa prieči zákonu; ak totiž aj v minulosti právo naň (prípadne) existovalo, došlo k zániku predmetného práva, lebo plnenie s ním spojené sa stalo nemožným (§ 575 ods. 1 Občianskeho zákonníka) a súd už nemôže takémuto (neexistujúcemu) právu poskytnúť ochranu; v súvislosti s touto argumentáciou poukázala na § 27 ods. 8, § 116 a § 119 ods. 3 veta za bodkočiarkou zákona č. 483/2001 Z.z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Žiadala konanie o mimoriadnom dovolaní zastaviť a jej priznať náhradu trov konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) po zistení, že mimoriadne dovolanie podal včas (§ 243g O.s.p.) generálny prokurátor (§ 243e ods. 1 O.s.p.) po podaní podnetu navrhovateľky (§ 243e ods. 2 O.s.p.), skúmal najskôr, či je tento opravný prostriedok procesne prípustný.

Odporkyňa zastáva názor, že mimoriadne dovolanie nie je v danej veci procesne prípustné preto, lebo navrhovateľka nevyužila možnosť podať odvolanie proti rozsudku Okresného súdu Spišská Nová Ves. Najvyšší súd ale už v stanovisku publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 36/2008 konštatoval, že podanie mimoriadneho dovolania nie je ponechané na voľnú úvahu generálneho prokurátora, v dôsledku čoho je generálny prokurátor povinný podať mimoriadne dovolanie v prípade, že sú splnené všetky zákonom stanovené podmienky. Prípustnosť mimoriadneho dovolania je právnou úpravou vymedzená jednak pozitívne - ustanovenie § 243f ods. 1 O.s.p. uvádza, ktoré rozhodnutia (za podmienok uvedených v § 243e) možno napadnúť mimoriadnym dovolaním, jednak negatívne - ustanovenie § 243f ods. 2 O.s.p. vymedzuje prípady, v ktorých sa nepripúšťa mimoriadne dovolanie. Z týchto ustanovení nemožno vyvodíť, že by oprávnenie generálneho prokurátora podať mimoriadne dovolanie bolo viazané na povinnosť účastníka konania vyčerpať iné dostupné právne (procesné) prostriedky nápravy pochybení vytýkaných v mimoriadnom dovolaní. Skutočnosť, že účastník konania nenapadol určité rozhodnutie odvolaním, prípadne aj dovolaním, nezakladá procesnú neprípustnosť mimoriadneho dovolania proti tomuto rozhodnutiu. So zreteľom na to nemožno predmetnú námietku odporkyne považovať za opodstatnenú.

V ďalšom preto najvyšší súd vychádzal z toho, že mimoriadne dovolanie je v danom prípade procesne prípustné. Bez nariadenia pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. a § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutie a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie je opodstatnené.

Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za

podmienok uvedených v § 243e O.s.p., ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

Najvyšší súd sa v každom konaní o mimoriadnom dovolaní obligatórne zaoberá vadami konania uvedenými v 237 O.s.p. a inými vadami, pokiaľ tieto mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. V preskúmvanej veci neboli procesné vady konania v zmysle § 243f ods. 1 písm. a/ a b/ O.s.p. v mimoriadnom dovolaní namietané a v konaní o mimoriadnom dovolaní ani nevyšli najavo.

V mimoriadnom dovolaní sa namieta, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Právny posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Podľa právneho názoru generálneho prokurátora Okresný súd Spišská Nová Ves na danú vec správne aplikoval § 842 Občianskeho zákonníka, toto ustanovenie ale nesprávne interpretoval tak, že sporná zmluva o dôchodku je zmluva uzavretá na dobu neurčitú, ktorú možno vypovedať (§ 582 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

Zmluvou o dôchodku sa zakladá niekomu na doživotne alebo na inak určenú dobu neurčitého trvania právo na vyplácanie určitého dôchodku (§ 842 Občianskeho zákonníka). Ak je dojednaná zmluva na dobu neurčitú, ktorej predmetom je záväzok na nepretržitú alebo opakovanú činnosť, alebo záväzok zdržať sa určitej činnosti alebo strpieť určitú činnosť a ak zo zákona alebo zo zmluvy nevyplýva spôsob jej výpovede, možno zmluvu vypovedať v lehote troch mesiacov ku koncu kalendárneho štvrtého roka (§ 582 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

Pri riešení zásadnej otázky tohto konania, či spornú zmluvu o dôchodku bolo možné vypovedať, treba mať na zreteli zmysel a účel § 842 Občianskeho zákonníka. Účelom tejto právnej úpravy je, aby sa uzatvorením zmluvy o dôchodku upravili vzájomné práva a povinnosti účastníkov zmluvy v nimi zakladanom právnom vzťahu spôsobom, ktorý osobe v tomto právnom vzťahu oprávnenej zabezpečí prijímanie určitého peňažného plnenia doživotne alebo počas inak stanovenej doby neurčitého trvania. Zmluva o dôchodku, ktorá bola uzavretá podľa uvedeného ustanovenia s tým, že dôchodok bude oprávnenej osobe poskytovaný doživotne, vyjadruje zámer jej účastníkov vytvoriť taký právny základ „doživotného“ vyplácania dôchodku, ktorý je v prospech prijímateľa dôchodku (a na ťarchu poskytovateľa dôchodku) charakterizovaný určitou stabilitou a nemennosťou a ktorý prijímateľovi plnenia poskytuje adekvátnu [v takom prípade sa môže mať na mysli (len) „doživotnú“] istotu a záruku plnenia zo strany osoby povinnej. Takúto zmluvu o dôchodku by bolo možné vypovedať iba ak by to bolo medzi účastníkmi dohodnuté, alebo ak by to pripúšťal Občiansky zákonník. Názor odporkyne, že tento postup pripúšťa § 582 ods. 1 Občianskeho zákonníka, sa prieči účelu právnej úpravy zmluvy o dôchodku (§ 842 Občianskeho zákonníka), lebo v rozpore s jej zmyslom pripúšťa narušenie („doživotnej“) istoty poskytovania dôchodku oprávnenej osobe možnosťou povinnej osoby kedykoľvek zmluvný vzťah ukončiť. Najvyšší súd zastáva názor, že v takýchto prípadoch nemožno tento zmluvný typ ukončiť výpoveďou podľa § 582 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

Najvyšší súd poznamenáva, že k otázke, či zmluvu o dôchodku možno vypovedať, vyslovil právny názor aj ústavný súd, ktorý vo viacerých rozhodnutiach (viď napríklad z 25. apríla 2012 sp. zn. II. ÚS 26/2012, zo 7. novembra 2012 sp. zn. IV. ÚS 550/2012, z 13. novembra 2012 sp. zn. II. ÚS 505/2012, zo 17. januára 2013 sp. zn. IV. ÚS 31/2013, z 24. júla 2013 sp. zn. IV. ÚS 457/2013) konštatoval, že zmluvu o dôchodku (§ 842 Občianskeho zákonníka), ktorý sa má vyplácať doživotne, nemožno vypovedať podľa § 582 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Ústavný súd pri tom tiež poznamenal, že „dojednanie zmluvy o dôchodku 'na doživotne' je navyše nepochybne potrebné považovať z hľadiska

povahy tohto dojednania za dojednanie zmluvy na dobu určitú“.

Najvyšší súd vzhľadom na vyššie uvedené uzatvára, že spornú zmluvu o dôchodku nebolo možné vypovedať (§ 582 Občianskeho zákonníka); výpoveď daná odporkyňou je preto neplatná.

V preskúmvanej veci teda generálny prokurátor opodstatnene namieta, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Najvyšší súd z tohto dôvodu napadnutý rozsudok zrušil (§ 243b ods. 1 O.s.p.) a vec vrátil Okresnému súdu Spišská Nová Ves na ďalšie konanie.

Najvyšší súd poznamenáva, že konanie o mimoriadnom dovolaní má prieskumnú povahu, preto sa nezaoberal otázkou, či plnenie podľa spornej zmluvy o dôchodku je nemožné vzhľadom na ustanovenia zákona č. 483/2001 Z.z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov; tejto otázky sa totiž nedotkol Okresný súd Spišská Nová Ves, ani generálny prokurátor.

Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o mimoriadnom dovolaní, záväzný. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a konania o mimoriadnom dovolaní (vid' primerane § 243d ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.